

ادبیات عمومی مجموعه سی

بسم الله الرحمن الرحيم

محاربه حاضره ايله تركرك تاريخنده بر « رنه سانس » دورى آچيلور .
بوگونه قدر متعب و غليظ بربلداي كابوس دوام ايتمكده ايدى . شرقى روما
دولتى تخریب، مشرف انهدام اولان خلافت و سلطنت اسلاميه يي هيچ برپادشاه
سلفك يتشدیره مدیكى حدودلره ایصال ایدن عثمانلیر ایکی سنه اولنه کلنجهیه قدر
بردور توقفده بولونیورلردی . حرب عمومی بزم موجب انتباه و تیقظمز اولدی .
توفیقات ازلیه صمدانیه دن استعانه ايله بومبارزه مقدسه استخلاصه آتلدق .
قایتولاسیونلری ، اجانبك موجودیتمز اوزرینه وضع ایتدکاری حجر و حجزلری
قالدیردق . ترقی و تعالی یه قطعیا قرار ویردك . ایشته بونك ایچوندركه هر کونمز
حرب و ضرب ايله کچدیکی حالد ، بوايکی سنه ظرفنده حصول پذیرا اولان ترقیات
واصلحات درجه سنده تکملاته مملکتمز هیچ بروقت نائل اوله مامشدی .
ایشته بوانقلابات آره سنده تکاملات فکریه یه اشتراك ، عنعنات مستحسنه مز
داخلنده تجدواتی تسهیل ، متفکرین وارباب قلممزه بر محل مباحثه و مناظره
تهیه ایتك مقصدلریله بو « ادبیات عمومی مجموعه سی » نی تأسیس ایدیوروز .

اندرون هایون مکتبی

اندرون هایونده مکتب تأسیسی غازی خداوندکار سلطان مراد خان اول حضرتلری زمانه مصادفدر . مشارالیهک روم ایلی ده ادرنه بی قبضه تسخیرینه کچردیکی صروده انشا ایلدیکی سرای مالیده پادشاهان عظام حضراتنک خدمتمنده بولنه جقاره محل تحصیل و تربیه اولمق و بوداثره لره اسرادن و کوکلودن تحصیل معارفه استعدادلری اولانلری ادخال اولمق اوزره خزینه و کیلارنامیه قغوشلر انشا ایتدیرمش و اندرون مکتبنک اساسی ایشته بوصورتله وضع اولنمشدر .

ایلك درس جدولی قرائت قرآن عظیم الشان ، علم حال ، تجوید ، عقائدآ و عملاً بینلمسی فرض اولان مسائل دینه اولمق اوزره تنظیم اولنمش ایدی . سلطان مراد خان ثانی حضرتلری عصرلرنده درساره علم تفسیر، حدیث، فقه ، فرائض ، شعروانشا ، موسیقی ، هیئت ، هندسه ، جغرافیا ، علم کلام ، منطق ، معانی ، اصول ، بدیع ، بیان ، حکمت علاوه قلمنمشدر .

بو علوم و فنونک حقیقه تعلیمی ایچون محلی علماسنه شیرازه همدان و خراساندن برچوق فحول جلب ایله علاوه اولنمش و دائرة هایون بوذاتلرک وجودیه انجمن دانش حالی اکتساب ایلنمشدر .

اندرون مکتبنده تحصیل کالات ایدنلردن ایلك دفعه اوله رق چلبی سلطان محمد خان حضرتلری مجاهد صفتیه قرقی کوکللو یکر میسی چوققدار اولمق اوزره التمش نفری معیت هایونلرینه قبول بیورمش و اندرونلیرک محارباتده معیت شاهانه ده بولنملری اصولی بوتاریخدن باشلامشدر .

اندرون مکتبنده تحصیلده بولنانلر معیت شاهانه ده بولنمقله مکلف اولدقلرندن بونلر مختلف عنوانلره یاد اولنمشلردر .

غلامان ، ایچ اوغلانی ، ایچ آغاسی ، اندرون هایون اغاسی و خدمه سی بو عنوانلرک باشلیجه لریدر .

فاتح سلطان محمدخان حضرتلری بالذات بولندقلری بلغراد وبغدان محارباتنده اندرونلیرک سل سیف ایله اغور هایونده یکدیگرینی متعاقب مرتبه شهادتی احراز ایلدکاری مشهودی اولمسنه وایکنجی دفعه کی جلوس هایونلرنده بروسه ده یکی چریلرده کوریلان اطاعتسزلکی احما خصوصنده حسن خدمت و آثاررویت کوستردکاری معلومی بولمسنه مبنی اولوقتک حکمنجه عندالایجاب بولردن زیاده وفا کار خدمتکار دولت بولنه میه جفته یقین حاصل ایتلریله اندرونلیرک تکشیریه سرای هایونک بر مکتب عمومی اتخاذا اولمسنی و بورادن دولتک محتاج اولدیغی هر نوع خدماتک ایفامی ایچون ارباب کمال و بسالت یتشدیرلمسنی اراده بیورمش ایدیلر .

بومقصد عالی یه بناء عقیب فتحده ادرنه سراینده کی تحصیل و تربیه تشکیلاتی عینیه تطبیق ایدلک اوزره الیوم طویقو سرای هایونی فامیله یاد اولنان سرای جدیدک حین تأسیسنده محل تحصیل اوله رق دوائر لازمه انشا ایدلمش و بو دائره لرده بولنه جقلرک تحصیل و تربیه لری امر مهمی دائما تحت نظارت ومذا کرده بولندیرلمق اوزره خزینه وکیلار قغوشلرنده کی صاحب علم و عرفان ذواتدن مرکب برانجمن معلمین تشکیل ایدلمشدر .

فاتح حضرتلری اندرونده تحصیل علم و کمال ایدنلره بخش نقود و مراتب ایدرک تشویقاتده بولنورایدی . خزینه وکیلار قغوشلرنده کی ارباب علم و هنرک شوقلرینی تزئید ایچون سرای هایونک باب السعاده سنه « ولعم دارالعلم » لوحه سنی تعلیقه اراده شاهانه لری شرفتعلق بیورلمش ایدی .

سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جلوس هایونلرینی متعاقب خزینه وکیلار قغوشلرنده تحصیل علم و کالات ایدنلره توجیه بیورلمق اوزره مؤذن باشلیق ، بربر باشلیق ، تفکجی باشلیق و باش لالاق و اوزنکی آغانی کی مأموریتلر احداث و اندرونلیرله مخصوص معلملرک مقدارینی تزئید و کتب موجوده یی توقیر بیورمشلردر . فن سلحشوری ، جنک آوری تعلیمه

وكانكشلك صنعتند وچنديك جرأتند اصحاب ملكه ویتشمهارت دیرمسنه
صرف عنایت ایتشاردر .

اندرون همایونك ایکنجی مکتبی غلطه سرایی در . بومکتبی سلطان بایزید
خان ثانی حضرتلری تأسیس بیورمشلردر . الیوم غلطه مکتب سلطانینك
بولندیغی محله اوتوزبیک ذراعدن زیاده بر عرصه نك اطرافه دیوار چکیلمك
وبرجامع شریف ایله ایکیشر یوز کیشی پی استیباب ایدر بیوك، اورتہ و کوچك
نامرله اوج قغوش و بردر سخانه و هر قغوشه برر حمام و برر ضابط دآرہ سی
ومطبخ انشا ایدلك صورتیه مکتبك اساسی وضع اولمشدر . ختام انشا آتده
دیوشیرمہ دن کزیده ومطبوع الاندام برقاج یوز اطفال انتخاب وتفریق ایله
بو قغوشلره ادخال ایدلمش وبونلرك تربیه و اداره لری سرای همایون آق آغلرینك
قدمیلرندن مجرب و درایتکار برینه احاله ایدلمشدر . بواصوله مکتبك لغوینہ
قدر دوام اولمشدر . بورانك ایلک درس پروغرامی قرائت قرآن عظیم الشان،
عربی وفارسی یازی وموسیقی در . بودرسلر ایچون معلم مخصوصلر تعیین ایدلمشدر .
سرای جدیدہ مکتب اتحاد قلنان خزینہ و کیلار قغوشلرینہ ادخال ایدیلہ چك
برذاتك اول امرده تحصیل ابتدائی پی اشبو غلطه سرایی مکتبندہ ا کال ایتیمی اصولدن
ایدی . اندرون همایوندہ خزینہ و کیلار قغوشلریندن بشقه یرده کوچك اوطه
نامیلہ یاد ایدیلور بر قغوش وار ایدی کہ تحصیل تالیدہ بولسان اندرونلیرہ
مخصوص ایدی . بالآخرہ بو کوچك اوطه نك نامی سفرلی قغوشنہ تحویل
ایدلمشدر . خزینہ همایون و کیلار قغوشلریندہ منحل وقوعندہ غلطه سرایی
مکتبایلری قدمیلرندن بری آلنور و کوچك اوطه و خزینہ و کیلار قغوشلرینہ
یکی کلان اشبو غلطه سراییلہ عجمی اطلاق اولنور ایدی . قغوشلردہ کی قدملی
اغلردن بری بو عجمی یه لالا یعنی صربی تعیین ایدیلور ایدی .

سرای تشکیلات معارفی ایجابنجه ابتدائی تحصیل غلطه سراینہ ، تالی کوچك
اوطه یه و عالی تحصیلده خزینہ و کیلار قغوشلرینہ مخصوص ایدی . قغوشلردہ
تحصیلده ترقی ایتیش اغلردن بری تحصیلی کیری بولسان اون ایکی اغایه خلیفه

تعیین اولنور ایدی. بو خلیفه لر رفیقارینک درس لرینی احضار و مذاکره لرینی اتمام وظیفه سیله مقید ایدیلر و خدمت لرندن طولای خلیفه لره آروجه مائدت ویریلور ایدی. خلیفه لر قغوشلرک معتبر و متحیزلری بولندقلرندن سرای هایون مأمورین و کدکلرنده محلول وقوعنده بونلر ترجیحاً تعیین ایدیلور ایدی.

هر عصرک اک کزیده علماسی و هنرورانی و خطاطینی سرای هایون خواجه لغی ایله تلطیف ایدلمک اصولان ایدی. صالی کونلری علوم آیه و علمیه معلملری، بازار کونلری علم قرائت معلمی رئیس القرا، جمعه ایرتسی و چهارشنبه کونلری ده یازی معلملری سرایه داخل اولورلر ایدی.

بومعلملر آق اغارک تحت محافظه سنده بولنان باب السعاده یه داخل اولدقده یوقاریده اسملری کچن قغوشلرده کی اندرون اغارندن آلتیسی بو قیویه کیدوب استقبال ایدرلر ایدی. معلم قولتوغنده ایکی خلیفه و اوکنده و آرقه سننده درت اندرون اغاسی کال حرمله یوریمکده بولندیغی حالدده درس خانه یه کیرر ایدی. عین اعزاز و احترام معلمک عودتنده ده اجرا اولنور ایدی.

اندرون اغالری قغوشلرده تحصیل معارفده بولنه رق تصفیة وجدانه و تهذیب اخلاقه سعی ایتمکه برابر شجاعت و مردلک خصائله متحلی اولملری وقوه بازویه محتاج اولان خصوصاتده ملکه واکتساب ایللری ایچون تنزه زمانلرنده سرای هایون ساحه لرنده جرید، طوماق او یونملری کوستریلور و محاربات ایچون سیف قوللانسی تعلیم ایدیلور و طوپ نشانیجیلی و تفنک انداختی کی قه تعلق ایدن خصوصاتده کوستریلور ایدی.

اندرون هایونده کی اصول تحصیل سلطان محمود ثانی حضرتلری عصر هایونلرینه قدر وجه مشروح اوزره دوام ایتیش ایسه ده یکی چریلمکک لغوی اوزرینه تشکیل اولنان یکی عسکرلککک باشنه کوچوک و بیوک ضابط اوله رق اندرونلیرکک قسم مهمنکک کچیرلمسی اصول موضوعه نك دوامنه حائل اولمش وبالاخره مکتب حرییه ایله مکاتب سائرهنک کشادی اندرون اصول تحصیلنی درجه تالیه ده براقشدر. بناء علیه بو اسبابدن ودها صکره لری معارف

نظارتك شهر داخلندہ مكتبہ كشادیلہ اصول تعلیم و تدریسی وادی جدیدہ
 قاب ایتمسندن طولایی اندرون مكتبہ اولان رغبت بالطبع تنافص ایلمش
 و ہر قدر معارف نظارتی پروگراملری قسماً اندرونجہدہ قبول اولنہ رق معلملر
 تعینیلہ اصول جدیدہ تدریساتی تطبیقنہ باشلانمش و حتی والد ماجد کثیرالحامد
 حضرت شہریار اعظمی جنتمکان غازی سلطان عبدالمجید خان حضرتلری
 اندرون ہایون مكتبتی تشریف ایلہ حضور ہایونلریلہ شہادتنامہ توزیع
 ایتدیرہ رک تشویقات و تلطیفاتدہ بولنمش اولمقلہ و خاتمان سابق دخی مكتبدہ
 نامہ نطقلر ایراد ایتدیرہ رک مكتبہ اولان توجہنی اظہارہ جالیشمش ایسہدہ
 ہرنہ دنسہ مكتب فیض قدیمی اکتساب ایدہ مامش والی یومنا ہذہ اندرون
 تحصیل علوم دینیہ انحصار ایلمشدر .

اندرون ہایوندہ اکتساب فیض و کمال ایلہ دولتک اک مهم مقاملرینی اشغال
 ایتمش ذواتک عددی پک کثیردر . ازجملہ اندرون مكتبتی التمش صدر اعظم
 یتشدیرمش و بونلرک ایچلرندہ محمود عدنی پاشا ، داود پاشا ، ہرسک زادہ احمد
 پاشا ، کدک احمد پاشا ، داماد ابراہیم پاشا ، یمن فاتحی سنان پاشا ، صقوللی محمد
 پاشا ، کوپرلی محمد پاشا ، چورلیلی علی پاشا ، شہید علی پاشا ، کبی اعظم عثمانیہ
 موجود بولنمشدر .

مملکت مزیدہ دور و تعلیم و تربیہ سنی آلتی عصر قدر ادامہ ایتمش و پک عالی
 بر مقصدی استہداف ایدرک بومدت ظرفندہ علمی و عسکری و ملکی اصحاب
 علم و عرفان ، ارباب بسالت و سیاست اولہ رق پک چوقا کا بر یتشدیرمش
 یکانہ مؤسسہ معارف اندرون مكتبتی دینیلسہ خطا ایدلمش اولمز .

حافظ محمد رفیق